

LEIDERSCHAP VAN LEERLINGEN VERGROTEN DOOR COÖPERATIEF LEREN

Op OBS Atlantis in Amersfoort worden coöperatief leren en de 7 gewoonten van effectief leiderschap gecombineerd om leiderschap en samenwerking bij leerlingen te vergroten. In dit artikel worden de overeenkomsten van coöperatief leren en de 7 gewoonten beschreven.

Tekst: Kim van Mosel

John Hattie beschrijft in zijn laatste onderzoek (2013): 'Coöperatief leren scoort in de zone van gewenst effect en is positief stimulerend. Coöperatief leren heeft een positieve impact op het leerrendement van leerlingen.' De meeste professionals in het onderwijs zijn het erover eens dat 'leiderschap' een belangrijk item is in de snel veranderende maatschappij van de toekomst. Op OBS Atlantis staan de 7 gewoonten van Covey (1989) centraal als het gaat om het ontwikkelen van persoonlijk leiderschap bij leerlingen. In dit steeds meer digitale tijdperk kunnen we vrijwel altijd en overal beschikken over elke gewenste informatie. De school is allang niet meer de enige en unieke vindplaats van kennis. Het onderwijsveld raakt er steeds meer van doordrongen dat leiderschap en 21ste eeuwse vaardigheden (zie de tabel hieronder) nodig zijn voor de leerlingen om goed en effectief te kunnen functioneren in de samenleving van de toekomst.

Wat willen ouders?	21 st eeuw-vaardigheden	De 7 gewoontes van effectief leiderschap
Onafhankelijkheid		Gewoonte 1, 2, 3
<ul style="list-style-type: none"> • Doelen stellen • Organiseren • Tijdmanagement • Planning 	<ul style="list-style-type: none"> • Initiatiefrijk • Verantwoordelijk • Zelf-leidend • Persoonlijke effectiviteit 	<ul style="list-style-type: none"> • Wees proactief • Begin met het einddoel in gedachten • Belangrijke zaken eerst
Wederzijdse afhankelijkheid		Gewoonte 4, 5, 6
<ul style="list-style-type: none"> • Team werk • Conflicthantering • Creativiteit • Analytische vaardigheden 	<ul style="list-style-type: none"> • Problemen oplossen • Creativiteit • Communiceren • Samenwerken • Kritisch denken • Multiculturele vaardigheden 	<ul style="list-style-type: none"> • Denk win-win • Eerst begrijpen, dan begrepen worden • Creëer synergie
Vernieuwing		Gewoonte 7
<ul style="list-style-type: none"> • Plezier • Zin om te leren • Goede gezondheid en persoonlijke verzorging 	<ul style="list-style-type: none"> • Betekenisvol werk • Emotionele stabiliteit • Flexibiliteit 	<ul style="list-style-type: none"> • Houd de zaag scherp (lichaam, geest, hart en ziel)

Bron: Verbeek & Scholten (2013)

De taak van de school reikt daardoor veel verder dan het aanleren van cognitieve vaardigheden. Er wordt verwacht van scholen dat leerlingen worden voorbereid op een volwaardige plaats in de samenleving van deze 21^e eeuw waarin vaardigheden uit de tabel hiernaast van belang zijn.

Bron: <http://www.kennisnet.nl/themas/21st-centuryskills/vaardigheden/sociale-en-culturele-vaardigheden/>

Om de leerlingen van OBS de Atlantis zo goed mogelijk voor te bereiden op deze maatschappij, wordt gewerkt met de 7 eigenschappen van effectief leiderschap en het programma 'The Leader in me' volgens het gedachtegoed van Covey (1989). Door leerlingen aan te spreken op hun talenten en betrokkenheid en ze bewust te maken van de 7 gewoonten wordt het persoonlijk leiderschap vergroot. De leerlingen worden begeleid in het aanleren en ontwikkelen van deze 7 gewoonten en krijgen eigenschappen mee die hen helpen zichzelf te ontwikkelen, doelen te stellen, samen te werken en keuzes te maken. Uiteindelijk wil Atlantis zelfverzekerde, zelfbewuste, gelukkige leerlingen afleveren. Een van de middelen die Atlantis gebruikt om bovenstaande vaardigheden aan te leren is 'coöperatief leren'.
Bron: Covey (1989)

OVEREENKOMSTEN TUSSEN COÖPERATIEF LEREN EN DE 7 GEWOONTEN

Coöperatief leren gaat uit van op samenwerking gerichte activiteiten en prestaties. Binnen de 7 gewoonten zien we overeenkomsten. Gewoonte 4,5 en 6 zijn hier ook volledig op gericht. Gewoonte 4 (Denk win-win) beschrijft de noodzakelijke grondhouding, gewoonte 5 (eerst begrijpen, dan begrepen worden) staat volledig in het teken van wederzijds begrip en de (gespreks)vaardigheden en gewoonte 6 (creëer synergie) gaat over het resultaat, het bereiken van synergetische samenwerking. Daardoor is coöperatief leren een goed middel om vaardigheden op het gebied van samen leren en samenwerken aan te leren en te oefenen.

De basiskenmerken van coöperatief leren (2003); gelijke deelname, individuele verantwoordelijkheid, positieve wederzijdse afhankelijkheid en simultane actie, zorgen voor een prachtig kader waarin de vaardigheden van gewoonten 4, 5 en 6 kunnen worden geoefend. Maar ook gewoonte 1, 2 en 3 zijn van essentieel

belang om te komen tot effectieve samenwerking: Gewoonte 1 (wees pro-actief) en gewoonte 4 (denk win-win) hebben veel overeenkomsten met 'positieve wederzijdse afhankelijkheid'. De leerlingen dragen namelijk als individu bij aan het groepsresultaat. De inbreng van ieder is van belang. De leerlingen worden positief afhankelijk van elkaar en hebben elkaar nodig om het eindresultaat te behalen. Ze krijgen gedeelde verantwoordelijkheid voor elkaars leren. Het is dus van belang dat ze elkaar en zichzelf goed (leren) kennen.

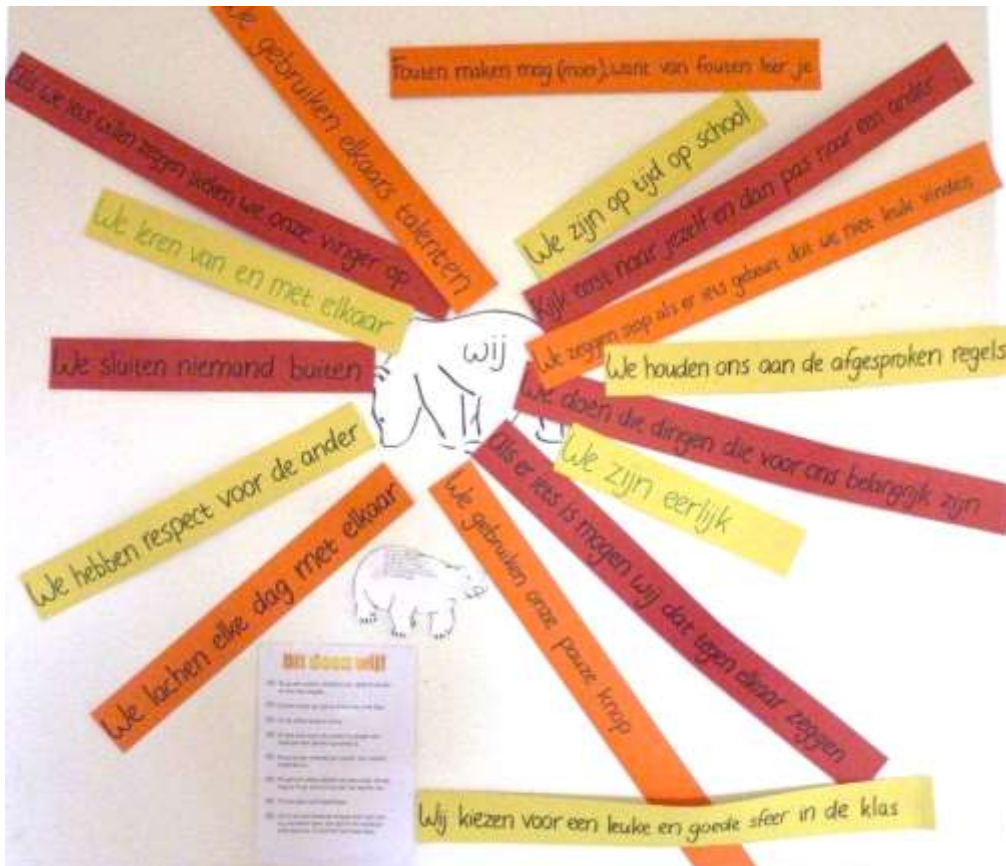
IEDER DRAAGT ZIJN STEENTJE BIJ

'Individuele verantwoordelijkheid' komt constant terug in gewoonte 1 (wees proactief), 2 (begin met het eind in gedachten), 3 (belangrijke dingen eerst), 4 (denk win-win) en 6 (creëer synergie). De leerlingen zijn verantwoordelijk voor de eigen inzet en bijdrage aan het werk. Ieder draagt zijn steentje bij. Aan het eind van de opdracht kan elk willekeurig lid van de groep de gevraagde uitleg geven. Het is dus van belang dat ze het doel concreet voor ogen hebben en integer zijn aan hun afspraken. De sociale vaardigheden die nodig zijn binnen coöperatief leren (bijvoorbeeld; elkaar begroeten, complimenten geven en bedanken) zijn ook nadrukkelijk aanwezig binnen de 7 gewoonten. Door elkaars talenten en belemmeringen te leren kennen kunnen de leerlingen elkaar beter ondersteunen en aanvullen. Via gewoonte 5 (eerst begrijpen dan begrepen worden) oefenen de leerlingen met verschillende gespreksvaardigheden, waaronder; elkaar aankijken, elkaar uit laten praten en samenvatten. Ze leren te luisteren met de intentie om te begrijpen.

Door de klas- en teambouwers van coöperatief leren verbetert het pedagogisch klimaat in de groep en door de structuren en routines van coöperatief leren heeft de leerkracht een kader om zijn klassenmanagement aan op te hangen (denk aan teams, taakverdeling, materiaal uitdelen, hulp vragen). De leerkracht heeft de gelegenheid om een apart groepje te begeleiden door de structuren van coöperatief leren.

De leerkracht kan tijdens coöperatief leren de verschillende groepjes observeren en kan daardoor na afloop niet alleen het product van het groepswork bespreken, maar ook het groepsproces met de leerlingen (denk aan samenwerkingsvaardigheden, omgangsvormen, naleven van afspraken, etc.).

Door de combinatie van Coöperatief leren en de 7 gewoonten kunnen de leerlingen samen met de leerkrachten waarden en normen beschrijven, gezamenlijke regels en afspraken opstellen en naleven. Door de 7 gewoonten wordt dit bekrachtigd in een missiestatuut (zie voorbeeld hieronder). De 7 gewoonten, versterkt door coöperatief leren geeft leerlingen vaardigheden mee die van belang zijn in de maatschappij van de 21ste eeuw.

Kim van Mosel is intern begeleider groep 5-8 op OBS Atlantis te Amersfoort en coach in de 7 gewoonten en coöperatief leren.

BRONNEN

- Covey, S.R. (1989). *De zeven eigenschappen van effectief leiderschap*. Amsterdam: Business Contact.
- Covey, S. & Curtis S. (2009). *De zeven eigenschappen voor happy kids*. Amsterdam: Business Contact.
- Hattie, J, (2013) *Leren zichtbaar maken*, Vlissingen: Bazalt Educatieve Uitgaven.
- Kagan, S, (2003) *Structureel Coöperatief Leren*, Vlissingen: Bazalt Educatieve Uitgaven.
- Verbeek, C. & Scholten (2013), *S. Covey voor leerlingen Hoe 7 gewoonten zorgen voor (persoonlijk) leiderschap bij leerlingen van Twaalf tot achttien, september 2013, internet www pagina op URL: (laatst geopend 07-02-2015) www.cps.nl/covey*.